

„КОЧО“. ЗА ФИГУРАТА НА ОБУЩАРЯ

Антония Велкова-Гайдаржиева

Българските поколения *знаят* Вазовите стихове, дори и да не са ги заучавали. Защото те са самото сърце на реалната и фикционалната, на действителната и въобразената национална идентичност. По трудно обясними, езотерични механизми, родовата културна памет обживява, ритуализира, превръща тези стихове в неделими от високото, пантеонно говорене за българското. Творбите от Вазовия цикъл в своята текстуална цялост не са само епопейно прославящи „разкази“, не са само иконични героически визии. Те са примерен „сценарий“ за това как се прекъсва светското (робското, профанното) време и се навлиза в Голямото, вечното време. „Епопея на забравените“ действително конструира в себе си параметрите на българското религиозно-церемониално време, за да ни възвръща периодично към *illud tempus* (онова време) на героическите първоначала. В този смисъл „Епопея на забравените“ не е цикъл от дванадесет поетически фрагмента; тя е мегатекстът на високото национално самоопределение. Епопейните „разкази“ на Вазов могат да бъдат „рецитирани“ в белязано, свещено време на мобилизация и консолидация на общността. Нещо повече, рецитирането им е равнозначно на могъщо заклинание. Защото героите на Вазов „повтарят“ образцовата родово-съборна драма на спасението.

В мащабния корпус от текстове, обговарящи смислите на „Епопеята“, неведнъж се е интерпретирала самата концепция на народния поет за националната съборност, за „*всякоя възраст, класа, пол, занаят*“. Емблематичен пример за участие в Априлското въстание и на обикновения, неукия, непросветения човек е Кочо, „*простият чизмар*“. Образът на обущаря се осмисля като носещ демократичния патос на борбата¹. Изобщо в контекста на звездното си обкръжение от фигури като Левски, Бенковски, Каблешков, Караджата – дори и на интонационно-стилистично равнище „Кочо“ звучи някак по-обикновено, по-скромно, по-непатетично. Ако останалите герои наистина са се превърнали в институционализирани визии за героическа жестовост, Кочо се мисли в регистрите на по-периферното, на масовото и неизключителното. В същото време обаче личностното съдържание на „Кочо“ добива смисъла на *магическа парола*, утаила в себе си не просто актуалните реалии на Априлската епопея, но и вековните духовни пластове от религиозно-християнската и българската свещено-канонична история.

Пред проф. Константин Гълъбов творецът споделя, че твърде добре е познавал фактите около перушненската защита, бил е наясно, че не Кочо Чисте-